

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1262-24/2023. számú ügyben,
rendőrségi panaszeljárás tárgyában.
(előzmény ügy: RI-AJBH-770/2021.)

Előadó: dr. Lukácsi Dániel Csaba

Érintett szervek: Országos Rendőr-főkapitányság;
Vármegyei Rendőr-főkapitányság

2023.

Az eljárás megindítása

..... alatti lakos, a továbbiakban: panaszos) nevében édesanyja, ... (..... i lakos, a továbbiakban: törvényes képviselő) 2021. december 17-én nyújtotta be panaszát.

A panaszos törvényes képviselője sérelmezte, hogy 2021. november 22-én az iskolaőr fenyegette és bántalmazta a panaszost.

Tekintettel arra, hogy a beadványban megfogalmazott sérelmek felvetik a panaszos alapvető jogainak sérelmét, továbbá figyelemmel a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 92. §-ának (1) bekezdésében, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18. §-ának (1) bekezdése és III/B. Fejezetében foglalt hatásköri szabályokra, vizsgálatot indítottam.

Az érintett alapvető jogok

- Az emberi méltósághoz való jog [Alaptörvény II. és III. cikk]
- A személyi szabadsághoz való alapvető jog [Alaptörvény IV. cikk]
- A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga [Alaptörvény XVI. cikk (1)]
- A tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog [Alaptörvény XXIV. cikk]

Az alkalmazott jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye
- A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény [a továbbiakban: Egyezmény]
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény [a továbbiakban: Ajbt.]
- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény [a továbbiakban: Rtv.]
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény [a továbbiakban: Btk.]
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény [a továbbiakban: Gyvt.]
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény [a továbbiakban: Köznev. tv.]
- A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet [a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat]
- Az ENSZ Gyermekekjogi Bizottságának 2007. március 2-án elfogadott, a testi fenyegetéssel és a büntetés más kegyetlen vagy megalázó formáival szembeni védelemről szóló 8. számú általános kommentárja [a továbbiakban: ENSZ 8. sz. Gyermekekjogi Kommentár]
- Az ENSZ Gyermekekjogi Bizottságának 2013. május 29-én elfogadott, a gyermek mindenképp felett álló érdekét biztosító jogról szóló 14. számú általános kommentárja [a továbbiakban: ENSZ 14. sz. Gyermekekjogi Kommentár]
- A Fáy András Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Házi rendje [a továbbiakban: Házi rend]

A tényállás megállapításai

1. A panaszbeadvány

A panasz szerint 2021. november 22-én a helyi általános iskolában 3-4 tanuló, köztük a panaszos, zavarta a tanórát, ezért a pedagógus iskolaőrt hívott. Néhány perc múlva meg is jelent az iskolaőr a családsegítő szolgálat egyik alkalmazottjával.

A családsegítő szolgálat alkalmazottja azt közölte a panaszossal, hogy ha rosszul viselkedik, és az utcán összetalálkozik a rendőrökkel, ők a szolgálati jármű motorháztetőjére fogják nyomni a fejét. A panaszos ekkor megjegyezte, hogy „az utca én vagyok”. Az iskolaőr erre úgy reagált, hogy „mi még nem találkoztunk az utcán”.

Az esetet követően november 24-én értesítette a törvényes képviselőt egy helyi rendőr, valamint kérte, hogy menjen be az iskolába, mert beszélniük kell a panaszos viselkedéséről. Az iskolában a rendőr, az iskolaőr, a családsegítő szolgálat alkalmazottja, valamint egy a pedagógus fogadta a törvényes képviselőt, akik elmondták, hogy panaszos megfenyegette az iskolaőrt.

A törvényes képviselő álláspontja szerint a panaszos viselkedésének az volt az oka, hogy őt folyamatosan olyan rossz gyerekként kezelik, akinek – az érintettek megnyilvánulásai alapján – nevelőintézetben lenne a helye, és akiből később bűnöző lesz.

A törvényes képviselő külön sérelmezte, hogy egy alkalommal az iskolaőr kirántotta a tollat a panaszos szájából, majd megütötte. A törvényes képviselő a pontos dátumot nem tudta megadni, csupán annyit közölt, hogy 2021-ben történt az eset.

2. A rendőrség álláspontja

A panasz kivizsgálása során, a tényállás pontosabb megismerése érdekében felvilágosítást kértem a rendőrségtől a panaszolt intézkedésről, valamint kértem, hogy küldjék meg az azzal kapcsolatos további rendőrségi dokumentumokat, és a konkrét kérdésekkel összefüggésben a rendőrség álláspontját.

a) A *Vármegyei Rendőr-főkapitányság* (a továbbiakban: *Rendőr-főkapitányság*) tájékoztató levele a következő információkat tartalmazza:

2021. november 22-én az érintett iskolában *V. J.* iskolaőr teljesített szolgálatot. A szolgálattal kapcsolatos dokumentációt (eligazítás, napi feladatok meghatározása, bejelentkezés, beszámoló, stb.) a Bűnmegelőzési Portál iskolaőri SharePoint rendszerben rögzítik. Ha történik iskolaőri intézkedés, akkor az arról készült dokumentációt is a SharePoint rendszerben rögzítik. A panasszal érintett napon a SharePoint rendszerben tárolt dokumentációban nem rögzítettek olyan eseményt, amely iskolaőri intézkedést igényelt volna. A törvényes képviselő által megfogalmazott sérelmekkel összefüggésben bejelentés nem történt. A panaszban megfogalmazott sérelmek vonatkozásában – az alapvető jogok biztosa vizsgálata során – az iskolaőr külön jelentést készített.

A 2021. év folyamán nem történt olyan iskolaőri intézkedés a panaszossal szemben, amely során felmerült volna testi kényszer (vagy egyéb kényszerítő eszköz) alkalmazásának szüksége. Az érintett iskolában szolgálatot teljesítő iskolaőrök egyike sem került fizikai kontaktusba a panaszossal.

A Rendőr-főkapitányság bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettesének álláspontja szerint a panaszost érintő esemény egyszerű iskolai magatartási probléma volt, amelynek a megoldásához az órát tartó pedagógus kért segítséget az iskolaórtól. Ennek keretében az iskolaőr kikísérte a panaszost a teremből és vigyázott rá az óra végéig. Mindez nem minősül Rtv. 92. § szerinti iskolaőri intézkedésnek, ennek során nem is került fizikai kapcsolatba az iskolaőr a panaszossal, kényszerítő eszköz alkalmazására nem került sor. A vizsgálat nem tárt fel megfélemlítő iskolaőri fellépést.

b) A megyei koordinátor vizsgálati jelentése a következő releváns információkat tartalmazza:

A megyei koordinátor 2022. január 10-én személyesen megjelent az érintett iskolában és szóban meghallgatta az érintett iskolaórt, egy pedagógust, valamint a családsegítő szolgálat alkalmazottját.

Az iskolaőr a következőkről számolt be. Az egyik tanítási óra alatt bekopogott a szolgálati helyiségébe egy hetedikes tanuló és közölte, hogy egy pedagógus kéri, hogy menjen be az órájára, mert ott „rendbontás” van. Az iskolaőr ekkor a családsegítő szolgálat alkalmazottjával beszélgetett. Az iskolaőr a kérésnek eleget téve, a családsegítő szolgálat alkalmazottjának társaságában megjelent az óra helyszínén.

Itt a pedagógus elmondta, hogy a panaszos folyamatosan zavarja az óráját papírdobálással, füttyüléssel és bekiabálással, miközben sétál a teremben, és mindezt többszöri felszólítás ellenére sem hagyja abba. Az iskolaőr ekkor felszólította a panaszost, hogy ne zavarja az órát, azonban a panaszos ennek nem tett eleget, arra flegmán reagált: egy tollal úgy tett, mintha cigarettázna, miközben visszaszólt. Az iskolaőr ekkor kivette a tollat a panaszos szájából.

A családsegítő szolgálat alkalmazottja kérte a panaszost, hogy legyen tisztelettudó a felnőttekkel és az iskolaórral. Meggyőzősként felhívta a figyelmét arra, milyen következményekkel járhat egy ilyen viselkedés egy hivatalos személlyel, pl. egy rendőrrel szemben, az már jogsértés is lehet, és mivel már elmúlt 14 éves, vele szemben a rendőrök intézkedni fognak. A panaszost mindez nem győzte meg. Az iskolaőr úgy emlékszik, hogy a panaszos erre úgy reagált, hogy az utcán nem lehet baja, mert ő maga az utca. Mivel a panaszost ismerve ez a kijelentés nem volt komolyan vehető, az iskolaőr nem fűzött ehhez semmit.

A fentieket követően a tanárnő kiküldte a panaszost a teremből, és megkérte az iskolaórt, hogy felügyelje őt. A panaszos ekkor hangosan sérelmezte, hogy mások is rendetlenkedtek, nemcsak ő. Az iskolaőr az irodájában próbálta nyugtatni a feldúlt panaszost azzal, hogy próbált vele beszélgetni pl. a hobbjáról. A tanóra végére a panaszos lenyugodott, így őt visszaküldte az osztályához. Az iskolaőr határozottan tagadja, hogy fizikai kontaktusba került volna a panaszossal.

A tanárnő a következőkről számolt be. A panaszos magatartásával gyakran van probléma, mert nem tartja be a Házirendet és zavarja az órákat. Több alkalommal is kellett már kérnie az iskolaőr segítségét a tanóra rendjének helyreállítása érdekében. Bár a gyermekek hallgatnak az iskolaórra, a panaszos kivétel közöttük; kötözködik, trágár módon beszél, aktívan zavarja az órát, „úgy viselkedik, mint aki a törvény fölött áll”. A tanárnő a sérelmezett eset kapcsán megerősítette az iskolaőr által elmondottakat.

A családsegítő szolgálat alkalmazottja a következőkről számolt be. A panaszos a gondozottjai közé tartozik. A panaszos és családja – az iskola jelzése alapján – szociális segítő tevékenység keretén belül alapellátásban részesült. A családsegítő szolgálat alkalmazottja a sérelmezett eset

napján ismerte meg az iskolaőrt, egy az ő munkájához kapcsolódó ügyben kereste fel az iskolában. Az iskolaőrrel való beszélgetése közben kérték az iskolaőr segítségét tanóra zavarása miatt. A családsegítő szolgálat alkalmazottja úgy emlékszik, hogy egy másik gyermek magatartásával volt probléma, de a panaszos elkezdett tiszteletlen hangnemben, méltatlan módon beszélni a tanárnővel és az iskolaőrrel. A családsegítő a sérelmezett eset kapcsán alapvetően megerősítette az iskolaőr által elmondottakat, ugyanakkor úgy emlékszik, hogy amikor a panaszos azzal viccelődött, hogy ő maga az utca, az iskolaőr hasonlóan viccelődő hangnemben azt válaszolta, hogy ők még nem találkoztak az utcán. Mindez azonban nem volt fenyegető vagy félelmet keltő.

c) *V. J. iskolaőr jelentése* a fentiekhez képest a következő releváns információkat tartalmazza:

A panasszal érintett napon az Rtv.-ben nevesített rendőri intézkedés nem történt, csupán – megismételve a koordinátor számára közölteket – segített a tanóra rendjének fenntartásában és a panaszos lenyugtatásában.

A vizsgálat megállapításai

I. Az alapvető jogok tekintetében

1. Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz [...] (Alaptörvény II. cikk). Az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatban arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, és ezért minden emberre nézve egyenlő [23/1990. (X. 31.) AB határozat]. *„Az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá”* [64/1991. (XII. 17.) AB határozat].

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor már az egyik korai határozatában rögzítette [és ettől későbbi gyakorlatában sem tért el, mint ahogy ezt a 8/2014. (III. 20.) AB határozatában is külön megerősítette], hogy *„az emberi méltósághoz való jogot az ún. »általános személyiségi jog« egyik megfogalmazásának tekinti”*. Az *„általános személyiségi jog”* *„»anyajog«, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható”* [8/1990. (IV. 23.) AB határozat].

Az emberi méltósághoz való jog csak az emberi státus meghatározójaként, az élethez való joggal fennálló egységében abszolút és korlátozhatatlan. Az emberi méltósághoz való jog *„anyajog”* mivoltából levezetett egyes részjogai (mint pl. az önrendelkezéshez és a személy testi integritásához való jogok) bármely más alapjoghoz hasonlóan korlátozhatók. Csak a lényeges tartalom tekintetében korlátozhatatlanok [ld. 75/1995. (XII. 21.) AB határozat; 36/2005. (X. 5.) AB határozat].

a) Az emberi méltóság tartalmának pozitív meghatározása lehetetlen. A jogfejlődés és jogalkalmazói gyakorlat ezért tipikusan azon esetek körét határozta meg, amelyek minden bizonnyal sértik az emberi méltóságot. Sőt, például az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) nem is említi kifejezetten az emberi méltósághoz való jogot, ellenben rögzít bizonyos tiltott magatartásokat (3. cikk: kínzás tilalma; 4. cikk: rabszolgaság és

kényszermunka tilalma). Az Európai Unió Alapjogi Chartája már kimondja az emberi méltóság sérthetetlenségét, ám pozitív tartalmának meghatározására – azon túl, hogy *expressis verbis* jelzi a méltóság testi és szellemi dimenziójának létét – szintén nem tesz kísérletet (1. és 3. cikk), ugyanakkor határozottan tiltja a kínzást és az embertelen vagy megalázó bánásmódot vagy büntetést megvalósító magatartásokat, valamint a rabszolgaságot és a kényszermunkát (4. és 5. cikk). Maga az Alaptörvény III. cikke a fentiekhez hasonlóan rögzíti a legfontosabb tilalmakat (többek között a kínzás, embertelen, illetve megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmát).

Az Alkotmánybíróság az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatát is figyelembe véve a következőképpen fogalmazott:

„Bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk) és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszervezési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. E felfogás összhangban van az Egyezmény 3. cikkének EJEB által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti” [32/2014. (XI. 3.) AB határozat].

A fenti tilalmak rögzítése ugyanakkor nem ad önmagában választ azok tartalmára, így tág teret ad a jogértelmezés számára. Ennek megfelelően mind az EJEB, mind az Alkotmánybíróság esetről esetre dönti el, hogy a kifogásolt bánásmód megvalósítja-e és pontosan melyik tilalmazott magatartást. [Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.]

Az Alkotmánybíróság – az EJEB vonatkozó gyakorlatát alapul véve – úgy foglalt állást, hogy a kínzás, embertelen, illetve megalázó bánásmódot vagy büntetést megvalósító magatartások mindegyike *„bizonyos fokú testi és/vagy lelki gyötrelmet, szenvedést, illetve fájdalmat okoz az érintett egyén számára”*, amely magatartások *„között egyfelől az okozott szenvedés intenzitása alapján lehet különbséget tenni”* [32/2014. (XI. 3.) AB határozat].

b) Az emberi méltóságból levezetett általános személyiségi jog részét képezi az ember testi integritása [75/1995. (XII. 21.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság ma is élő gyakorlata alapján az ember testi-lelki integritáshoz való joga az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez való alapvető jog alanyi oldalát testesíti meg [39/2007. (VI. 20.) AB határozat].

c) A cselekvési autonómia, más megfogalmazásban az általános cselekvési szabadság az ún. „általános személyiségi jog” egyik aspektusa, szelvényjoga [ld. pl. 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, 24/1996. (VI. 25.) AB határozat, 8/2014. (III. 20.) AB határozat, 19/2019. (VI. 18.) AB határozat].

2. Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani [...] [Alaptörvény IV. cikk (1) és (2)]. E szabadságjog szoros összefüggésben áll az általános személyiségi jogként felfogott emberi méltósághoz való joggal, dogmatikailag annak önállósult eleme, amely fontos szerepet tölt be az egyén szabadságának, integritásának védelmében. [Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.]

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) következetes gyakorlata szerint a szabadság és a biztonság egységet alkot, amelyben a szabadság elsősorban a fogva tartással szembeni szabadságot jelenti, míg a biztonság a szabadságba történő önkényes beavatkozásokkal szemben véd [Bozano v. France, no. 9990/82; Kamma v. The Netherlands, no. 4771/71.]. Maga az Alaptörvény megfogalmazása is az egységes fogalmi megközelítést erősíti, ugyanakkor az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján elmondható, hogy a személyi szabadsághoz való jog – figyelemmel e szabadságjognak az ember szabadságát, integritását védő funkciójára – általános védelmet nyújt a szabadságkorlátozással járó intézkedésekkel szemben, amely védelem kiterjed a személyi szabadságtól való megfosztásnak nem minősülő, de a személyi szabadságot korlátozó intézkedések körére is:

„A személyi szabadság az egyén olyan autonómiáját jelenti, amely feltételezi a teljes akarati és cselekvési szabadságot a jog keretei között. A személyi szabadság joga mindenkivel szemben érvényesülő jog, amely minden embert megillet, ugyanakkor nem részesül abszolút védelemben, mivel törvényben meghatározott esetekben korlátozható. A személyi szabadság korlátozásának számos formája ismert a magyar jogrendszerben. Ezek jórészt a büntetőeljárás lefolytatásához kötődnek; büntető anyagi jogi szankcióként (szabadságvesztés, kényszergyógykezelés) vagy büntetőeljárású kényszercselekményként (örizetbe vétel, előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet) jelennek meg. A büntetőeljáráson kívül ugyanakkor más eljárásokban is sor kerül a személyi szabadság alapjogának korlátozására, így különösen az idegenrendészet, a szabálysértési eljárás, az egészségügyi és a rendészeti igazgatás egyes területein.” [65/2003. (XII. 18.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint *„a szabadságelvonás alkotmányossága megítélésében meghatározó jelentőségű a szabadságelvonás időtartamának mértéke, annak indokoltsága, valamint a jogtalan szabadságelvonás esetén a jogorvoslati jog és egyéb jogkövetkezmények meghatározása, illetve azok megfeleltetése”*. *„Az Alkotmánybíróság korábbi – az Alaptörvény hatálybalépését követően is hivatkozott – döntésében hangsúlyozta, hogy az egyén alaptörvényből eredő joga a személyi szabadságra és a személyi biztonságra akkor élvez hatékony védelmet, ha az eljárás tényleges időtartama nemcsak a törvény szerint maximális határidőn belül marad, hanem az ügy sajátosságaival is adekvát” [19/2019. (VI. 18.) AB határozat].*

3. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni (Alaptörvény XXIV. cikk). A tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikke nyomán új alapvető jogként jelent meg az Alaptörvényben.

„Az Alaptörvény XXIV. cikke önálló, az ügyintézés alapjogaként ismeri el a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot. Az alapjogi védelem kiterjed többek között a részrehajlás nélküli, tisztességes, ésszerű határidőn belüli ügyintézésre, a hatósági aktusok törvényben meghatározott indokolására és a közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítésére. A közigazgatási szerv a jogalkalmazás során, a konkrét eljárásában nem hagyhatja figyelmen kívül az ügyfél jogait, egyidejűleg kell teljesítenie közérdekvédelmi és szubjektív jogvédelmi funkcióját. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában nem azonosított a XXVIII. cikk (1) bekezdésének tartalmát meghatározó, abszolút jogot, azonban elismerte a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog tartalmához tartozó számos részjogosítvány alapjogi jellegét (pl. a hatósági eljárás időbeli dimenziója, a határozat közzlése és a közzlés módja, valamint a fegyveregyenlőség joga)” [3311/2018. (X. 16.) AB határozat].

4. Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz [...] [Alaptörvény XVI. cikk (1)]. Magyarország külön intézkedésekkel védi [...] a gyermekeket [...] [Alaptörvény XV. cikk (5)]. Az Alkotmánybíróság több döntésében is megerősítette, hogy az Alaptörvény XVI. cikkében foglaltak biztosítják a gyermekek védelmének alkotmányos alapját. A Testület megfogalmazása szerint a „*az Alaptörvény XVI. cikk (1), (2) és (3) bekezdései egymással összefüggő egységet alkotnak, melynek középpontjában a gyermek legjobb érdeke áll [...]*”. [9/2021. (III. 17.) AB határozat]. Az „*Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog, a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga speciális szerkezetű és többpólusú: jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család (a szülők), másodlagosan pedig – kiegészítő, illetve bizonyos esetekben pótló jelleggel – az állam*” [14/2014. (V. 13.) AB határozat].

Fontos hangsúlyozni, ahogy arra az Alaptörvény indokolása is felhívja a figyelmet, hogy a gyermekek általános emberi jogi védelme megegyezik a felnőttekével; azonban helyzetüknél fogva különös gondosságot és speciális garanciákat igényel, hogy e jogaikat azok teljességében megélhessék. Ennek érdekében az elmúlt évtizedekben mind nemzetközi, mind pedig nemzeti szinten megjelentek a speciálisan a gyermekek sajátos érdekeit szem előtt tartó, az általános alapjogvédelmet támogató, azt kiegészítő ún. gyermeki jogok. E körben kiemelendő az Egyezmény, amely az első olyan emberi jogi dokumentum, amely átfogó jelleggel rögzíti a gyermekek mindenek felett álló érdekét biztosítani hivatott jogokat, valamint az ezek érvényesüléséhez szükséges alapvető állami kötelezettségeket. Az Egyezmény élő joganyag, a hozzá fűzött fakultatív jegyzőkönyvek mellett ún. általános kommentárok hivatottak biztosítani az egyezmény rendelkezéseinek megfelelő értelmezését. Az Egyezmény mellett az Európa Tanács számos dokumentuma is releváns a gyermeki jogok védelme és értelmezése tekintetében, így pl. megemlíthető az Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2004), 1666 (2004). sz. ajánlása, amely a gyermekek testi fenyítésének Európa-szerte való betiltását szorgalmazza. [Ld. Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács: Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg, 2016.; Lamm Vanda (szerk.): Emberi Jogi Enciklopédia. HVGORAC, Budapest, 2018.]

Magyarországon a gyermeki jogok normatív alapját – a nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségek mellett, azzal összhangban – az Alaptörvény XVI. cikke, valamint Gyvt. biztosítja. Mindemellett a jogrendszer egészében megtalálhatóak a gyermeki jogokat biztosítani hivatott speciális normatív rendelkezések. Összhangban az Egyezmény 3. cikkében foglaltakkal, és figyelemmel az Alkotmánybíróság gyakorlatára, a gyermeki jogok fókuszában a gyermekek mindenek felett álló érdeke áll. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága értelmezésében a gyermek mindenek felett álló érdeke („*the best interests of the child*”) három pilléren alapuló fogalom. (1) Egyfelől anyagi jog, amely biztosítani hivatott, hogy a különböző érdekek mérlegelésekor minden esetben a gyermek érdeke legyen az elsődleges; (2) másfelől értelmezést segítő alapelv, amely elvárja, hogy a jogszabályok értelmezésekor a gyermek érdekeit leginkább szolgáló értelmet vegyék alapul; (3) harmadrészt pedig különleges eljárási szabály, amely megköveteli, hogy minden a gyermeket vagy gyermekek meghatározott csoportját érintő döntéshozatali folyamatnak része legyen a gyermekre vagy gyermekekre gyakorolt lehetséges hatás értékelése [ENSZ 14. sz. Gyermekjogi Kommentár, I. A. 6.]. A gyermek mindenek felett álló érdekének jogági határoktól függetlenül, a jogalkotás és a jogalkalmazás során egyaránt, minden eljárásban és döntéshozatalban érvényesülnie kell. [Ld. Katonáné Pehr Erika és Herczog Mária (szerk.): A gyermekvédelem nagy kézikönyve. Complex, Budapest, 2011.; Mattenheim Gréta (szerk.): Nagykomentár a gyermekvédelmi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2017.]

Hangsúlyozandó, hogy bár a gyermeki jogok védelmét az állam elsősorban megfelelő intézményrendszer kiépítésén és működtetésén keresztül biztosítja, a gyermek mindenképp felett álló érdeke és az ahhoz kapcsolódó gyermeki jogok alkotmányos és törvényi szinten rögzített alanyi jogok, amelyek konkrét ügyekben is feltétlen érvényesülést igényelnek.

II. Az ügy érdemében

A panaszos törvényes képviselője sérelmezte, hogy 2021. november 22-én az iskolaőr fenyegette és bántalmazta a panaszost.

I. Első körben azt vizsgáltam, hogy az iskolaőr fellépésére indokoltan, kellő jogszabályi felhatalmazás birtokában került-e sor.

A Rendőr-főkapitányság által rendelkezésre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint egy tanórát zavaró „rendbontás” miatt kérték az iskolaőr segítségét.

Az Rtv. 10/A. §-a (2) bekezdésének megfelelően az iskolaőr feladata, hogy biztosítsa az adott nevelési-oktatási intézmény zavartalan működését, megelőzze a jogellenes cselekményeket, illetve – figyelemmel az Rtv. 15-17. §-aiban foglaltak megtartásával, a szükségesség és arányosság mércéjének megfelelően – intézkedjenek azokkal szemben.

Ahogy arra az AJB-552-37/2022. számú jelentés felhívta a figyelmet, az iskolaőri tevékenységnek másodlagosan és korlátozottan része a különféle intézkedések megtételének, illetve a kényszerítő eszközök alkalmazásának a lehetősége. Annak elsődleges funkciója a nevelési-oktatási intézmény rendjét megzavaró, mások jogait sértő vagy veszélyeztető cselekmények pusztá jelenléttel, illetve mediatív és békés jellegű kommunikációval való megelőzése. Az iskolaőr tevékenysége vonatkozásában markánsabban érvényesül az intézkedések, különösen pedig a kényszerítő eszközök alkalmazásának *ultima ratio* jellege, mint egy rendőr esetében, funkciója pedig alapvetően járulékos jellegű. Fontos tehát kijelenteni, hogy az iskolaőröket nem terheli olyan terjedelmű intézkedési kötelezettség, mint a rendőröket (ld. Rtv. 11. § és 13. §). Ebből fakadóan – szemben a rendőrökkel – nem szükséges minden jogellenes helyzetre reagálniuk, még az iskolai közösség érintettsége esetén sem.

Az iskolaőrséget létrehozó szabályozás indokolása a következőkre hívja fel a figyelmet: „A közelmúltban elszaporodtak a társadalom jogos felháborodását kiváltó, pedagógusokkal, illetve iskola- vagy kortársakkal, de akár felnőttekkel szembeni verbális, illetve fizikai támadások, amelyeket részben kiskorú diákok, részben őket segítő felnőttek követtek el, jellemzően az oktatási tevékenység közben, a történeteket megdöbbenéssel és riadalommal szemlélő osztálytársak szeme láttára. Jellemző továbbá, hogy az esetekről készült videofelvételeket többször maguk az elkövetők, illetve az őket támogató társaik az Internet nyilvánosságára elé tárják, ezzel a bántalmazott személynek további erkölcsi sérelmet, megaláztatást okozva, további súlyos jogsértést elkövetve. Ezek a támadások nemcsak a pedagógusokat, de az ő munkájukat közvetlenül segítő szakembereket, egyéb hivatalos és közfeladatot ellátó személyeket, valamint a védelmükre kelt harmadik személyeket is érinthetik. Az ilyen esetek erőszakos mivoltuk mellett súlyosan negatív hatást fejtenek ki a társadalom egészére, különösen az iskolai nevelő-oktató munka minőségére, szétzilálják az iskolai közösségeket, megzavarják a köznevelési tevékenység rendjét, korlátozzák, veszélyeztetik az erőszakos cselekményekben elkövetőként nem érintett tanuló köznevelésben való részvétellel vonatkozó jogának gyakorlását, valamint a szülők azon alkotmányos jogát is, hogy gyerekekük taníttatásáról gondoskodhassanak. [...] Figyelemmel arra, hogy e cselekmények a társadalom

több csoportjának jogait egyszerre sértik – veszélyeztetve a kiemelt védelemre szoruló kiskorúakat is – ezért a fentiekhez hasonló erőszakos esetek visszaszorítására további erős, hatékony és gyors intézkedések bevezetésére van szükség. [...]”

Ahogy az indokolásból kitűnik, az iskolaőr funkciója az iskolai közösség tagja vagy tagjai elleni valamilyen formában bántalmazó, erőszakos, megalázó helyzetet és súlyos jogsértést okozó cselekmények megelőzése, illetve az azokkal szembeni fellépés. Ha az Rtv. hivatkozott rendelkezéseit az Alaptörvény 28. cikkének megfelelően értelmezzük, megállapítható, hogy az iskolaőr intézkedési kötelezettsége alapvetően az iskolai közösség biztonságát sértő vagy veszélyeztető valamilyen formában erőszakos cselekmény; illetve – akár konkrét cselekmény hiányában is – önvészélyes állapot; vagy személyeket, illetve anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet észlelése vagy tudomására hozása esetén áll fenn. Emellett az Rtv. – mintegy kiegészítő jelleggel – biztosítja a lehetőséget az intézkedésnek tettelesen ellenszegülő, illetve személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény vagy tulajdon elleni szabálysértés elkövetésén tetten ért személy rendőr megérkezéséig való visszatartására; valamint szabálysértési vagy büntetőeljárásban lefoglalható, bizonyítékként felhasználható dolog rendőr megérkezéséig való ideiglenes elvételére.

A rendelkezésre álló információk alapján az iskolaőr segítségét „rendbontás” miatt kérték. Ennyi információ alapján nem lehet megállapítani, hogy mindez milyen jellegű cselekményre utal, **így – mivel a rendbontás a fogalom hétköznapi jelentése alapján akár az iskolai közösség biztonságát sértő vagy veszélyeztető valamilyen formában erőszakos cselekményre is utalhat – az iskolaőrnek tisztáznia kellett a tényállást.** (Értelemszerűen jelen ügyben a jelentésekben szereplő „rendbontás” tekintetében nem a Btk. 340. §-a szerinti rendbontás tényállást kell alapul venni.) **Pusztán az a körülmény tehát, hogy az iskolaőr kérésre megjelent a tanteremben és felvilágosítást kért – adott esetben akár konkrétan a panaszostól is – visszásságot nem okozott.**

2. Vizsgáltam, hogy az iskolaőr panaszossal szembeni konkrét intézkedésére indokoltan, kellő jogszabályi felhatalmazás birtokában került-e sor.

A Rendőr-főkapitányság által rendelkezésre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint az iskolaőr felszólította a panaszost, hogy ne zavarja az órát, ám a panaszos nem tett eleget a felszólításnak. Amikor a panaszos egy tollal úgy tett, mintha dohányozna, az iskolaőr kivette a tollat a szájából. A panaszost végül – mivel kiküldték az óráról – az iskolaőr a szolgálati helyiségébe kísérte, és ott tartotta, amíg meg nem nyugodott.

Az Rtv. előző pontban hivatkozott 10/A. §-ának (2) bekezdése e tekintetben is releváns.

Az Rtv. 10/C. §-a és a Szolgálati Szabályzat 102/I-102/N. §-ai alapján az iskolaőr kizárólag a következőket teheti:

- a feladati ellátáshoz szükséges mértékben felvilágosítást kérhet (Rtv. 32. §);
- bűncselekmény, szabálysértés, baleset, egyéb esemény helyszínét biztosíthatja (helyszín biztosítása) (Rtv. 43. §);
- a biztonságot sértő vagy veszélyeztető személyt tevékenysége abbahagyására felszólítja, e személyt pedig igazoltathatja;
- az intézkedésének tettelesen ellenszegülő, valamint az erőszakos jogellenes cselekményen tetten ért személyt feltartóztatja, visszatartja (amíg a rendőrök meg nem érkeznek);
- a szabálysértési- vagy büntetőeljárás során lefoglalható/bizonyítékként felhasználható dolog ideiglenesen elveheti (a rendőrök megérkezéséig);

- veszélyhelyzet, önvészély-okozás vagy öngyilkossági kísérlet megakadályozása érdekében intézkedhet (speciális biztonsági intézkedés), iskolát lezárhat.

A fentieket kiegészíti a Szolgálati Szabályzat 102/H. §-a, amely előírja az iskolaőr számára, hogy az iskolaőri feladatai ellátása során hozzáfordulónak felvilágosítást adjon, továbbá tőle elvárható segítséget nyújtson. [Hasonlóan, mint a rendőrök esetén az Rtv. 24. §-ának (1) bekezdése.]

Az Rtv. 10/C. §-ának (3) bekezdése alapján az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazása során a 15-17. §-t, a 19. §-t, a 20. § (2) és (3) bekezdését, a 61. § (1)-(3) bekezdését és a 62. § (1) bekezdését alkalmazni kell azzal, hogy az iskolaőr esetében szolgálati előjáró alatt a munkáltatót kell érteni.

Fontos hangsúlyozni, hogy az iskolaőri fellépés során markánsabban érvényesül az ún. fokozatosság elve, mint a rendőrök esetén. Ez olvasható ki a Szolgálati Szabályzat 102/K. §-ából is, amely rögzíti, hogy a nevelési-oktatási intézmény, illetve a tanulók vagy az intézmény dolgozóinak biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmény észlelése esetén az iskolaőr először felszólítja az elkövetőt, hogy hagyjon fel jogsértő cselekményével, valamint figyelmezteti, hogy ennek elmaradása esetén szigorúbban lép fel. Értelemszerűen előfordulhatnak olyan szélsőséges helyzetek, amikor minderre nincs észszerű lehetőség (pl. egy komolyabb iskolai verekedés), de főszabály szerint a megfelelő felszólítást és figyelmeztetést követően, azok sikertelensége esetén kerülhet sor komolyabb korlátozást jelentő intézkedésre.

Jelen ügyben azt kellett vizsgálnom, hogy a panaszos cselekménye – a tényállás tisztázásán túl – szükségessé tette-e az iskolaőr vele szembeni konkrét intézkedését.

A rendelkezésre álló információk alapján a panaszos valóban aktívan zavarta a tanítás rendjét (legkésőbb az iskolaőr megjelenését követően), megsértve ezzel tanulói kötelezettségeit.

A Köznev. tv. 46. §-ának (1) bekezdése rögzíti a tanulói kötelezettségeket. E bekezdés b), d), g) és h) pontjai előírják, hogy a tanulónak eleget kell tennie – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének; meg kell tartania az iskolai tanórai és egyéb foglalkozások szabályzatainak előírásait; tiszteletben kell tartania az iskolai közösség emberi méltóságát és jogait; továbbá be kell tartania a Házi rendben foglaltakat.

Ahogy azt az iskola Házi rendjének a tanulók kötelezettségeit taglaló 3. pontja rögzíti, a tanulóknak be kell tartaniuk a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások rendjét, az iskola helyiségei és az iskolához tartozó területek használati rendjét, az iskola szabályzatainak előírásait. Ehhez a 9. és 19. pont hozzáteszi, hogy figyelmesen, fegyelmezetten és tevékenyen kell részt vennie a tanulóknak a tanítási órákon, szót fogadva a tanároknak, miközben tiszteletben tartják a tanuló társaik, valamint az iskola tanárainak, alkalmazottainak és vezetőinek emberi méltóságát és jogait. A 21. pont külön kiemeli, hogy az iskola területén tilos a káromkodás, csúnya beszéd.

A fentiek alapján elmondható, hogy a panaszos cselekménye jogellenes volt. Fontos azonban, hogy – amint arra a jelentés előző pontjában felhívtam a figyelmet – nem minden jogellenes cselekmény keletkeztet az iskolaőr számára intézkedési kötelezettséget. Egy tanuló cselekménye akkor teheti szükségessé az iskolaőr beavatkozását, ha az sérti vagy veszélyezteti az iskolai közösség biztonságát, illetve – kiegészítő jelleggel – ha az rendőri intézkedést tesz

szükségessé, azaz az érintettet vissza kell tartani a rendőrök kiérkezéséig [Rtv. 10/C. § (1) bekezdés c) és d) pont].

Figyelemmel arra, hogy az iskolai közösség biztonságát sértőnek vagy veszélyeztetőnek – összhangban értelmezve az iskolaőrséget létrehozó szabályozás indokolásában foglaltakat (ld. a jelentés előző pontjában foglaltakat) – az alapvetően valamilyen formában erőszakos cselekményeket kell tekinteni, szükséges röviden kitérni arra, hogy mikor tekinthető egy cselekmény erőszakosnak.

Az erőszakos jelleg megítéléséhez az Rtv. nem ad támpontot, így kiindulási alapként figyelembe vettem a fogalom hétköznapi értelmét, valamint – a jogterület érintettsége okán – felidéztem a büntetőjog-gyakorlat által kibontott jelentéstartalmat. Hétköznapi értelemben erőszakosnak tekinthető az olyan magatartás, amely erőszakon, azaz valamilyen formájú kényszerítésen alapul (ld. Magyar Értelmező Kéziszótár). A büntetőjog terén az erőszakos magatartás fogalmát a joggyakorlat sok évtizede ugyanúgy alkalmazza, és azt még a Btk. hatálybalépése előtt a 34/2007. BK vélemény és a 71/2008. BK vélemény elvi szinten is rögzítette. A Btk. 459. §-ának (1) bekezdés 4. pontja szerint erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására. Testi sérülés okozására nem alkalmas, de erőszakos magatartás lehet pl. a meglökés, a rángatás, vagy akár tojással, tortával, gyümölcscsel megdobás. Kiemelendő, hogy a Kúria gyakorlatában az „erőszak” és az „erőszakos magatartás” nem azonos fogalmak. Az erőszakos magatartás az erőszaknál tágabb értelmű, és a közvetlenül személy vagy dolog ellen irányuló erőszakon túl magában foglalja az erő alkalmazására irányuló kísérletet, vagy azzal való fenyegetést, amikor a fenyegetés hatókörébe kerülő személy csak meghátrálással, meneküléssel képes kitérni az erőszak elől. (Ld. EBH2007. 1589.; 71/2008. BK vélemény; EH 2014.12.B23.) Érdemes megjegyezni, hogy ez az álláspont a büntető-jogtudományban vita tárgya, mivel ez az értelmezés egybemossa az erőszakos magatartást a Btk. 459. §-ának (1) bekezdés 7. pontja szerinti fenyegetéssel („*eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen*”). Az azonban mindemellett is kijelenthető, hogy a két fogalom – ha nem is azonos – mindenképpen valamilyen formájú – személy vagy dolog ellen irányuló – támadó magatartásra utal. Az olyan magatartás, ami nem támadó jellegű, nem tekinthető erőszaknak, illetve erőszakos magatartásnak (Ld. BH 1980.4.116). [Vö. Belovics Ervin (szerk.): Büntetőjog II. – Különös Rész. HVGORAC, Budapest, 2018.; Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2022.]

A rendelkezésre álló információk nem utalnak olyan tanulói cselekményre, amely valamilyen formában támadónak, és ezáltal erőszakosnak lenne tekinthető; illetve a panaszos rendőrség kiérkezéséig való visszatartásának szüksége sem merült fel. **Ennek megfelelően az iskolaőrnek nem volt megfelelő jogalapja arra, hogy a tényállás tisztázásán, illetve – amennyiben szükséges – a megfelelő felvilágosítás megadásán túl egyéb módon beavatkozzon, így arra sem, hogy a panaszost a szabályszegő cselekmény abbahagyására felszólítsa. Továbbá az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat nem biztosít jogalapot arra, hogy egy iskolaőr pusztá fegyelmezés keretében egy diákot a szolgálati helyiségébe kísérjen és ott „felügyeljen” (tanári kérésre sem). Azzal, hogy ezt az iskolaőr megtette, jogellenesen korlátozta a panaszos személyi szabadságát.**

Egy megfelelő jogalap nélküli intézkedés, jellegénél fogva önkényesnek minősül, és mint ilyen mindenképpen sérti a gyermek mindenek felett álló érdekét.

A Rendőr-főkapitányság álláspontja szerint az iskolaőr fellépése nem minősült Rtv. 92. §-a szerinti intézkedésnek. Felhívom a figyelmet, hogy a Rendőr-főkapitányság ezen álláspontja nem áll meg. Már önmagában az, hogy az iskolaőr megjelent az osztályteremben a tényállás tisztázása érdekében, és ott az érintettektől felvilágosítás kért, az általános szabályok szerint is Rtv.-ben nevesített intézkedésnek minősül (32. §). Ezen túl is fontos, hogy felhívjam a figyelmet a következőkre. Az iskolaőri intézkedések jogalapját nem az Rtv. általános, hanem annak speciális szabályai szerint kell megítélni. Az Rtv. – és a Szolgálati Szabályzat – vonatkozó rendelkezései szerint az iskolaőr valamennyi Rtv. 10/C. §-ának (1) bekezdése szerinti beavatkozását Rtv. 92. § szerinti intézkedésnek kell tekinteni. Mindez következik az iskolaőr funkciójából, az iskolaőri intézkedések jellegéből és tartalmából, valamint az Rtv. 10/C. § (4) bekezdése által biztosított jogorvoslati rendből. Még felszólításra is csupán intézkedés keretében kerülhet sor [ld. Szolgálati Szabályzat 102/K. §-át, különösen a (2) bekezdésben használt „intézkedés alá vont személy” fordulatot]. Ha az érintett rendelkezéseket az alapvető jogok fényében értelmezzük, nem is juthatunk más következtetésre, mivel az iskolaőri beavatkozások során az érintetteket ugyanolyan együttműködési kötelezettség terheli, mint a rendőri intézkedésekkel érintett személyeket; azaz – egészen szűk kivételektől eltekintve (ld. pl. AJB-4352-22/2021. sz. jelentés; AJB-1262-5/2023. sz. jelentés) – nincs jogszerű lehetőség az ellenszegülésre, a felszólításoknak pedig eleget kell tenni. Ennek megfelelően az iskolaőr beavatkozása során az érintett cselekvési autonómiája nem teljes: nem dönthet úgy, hogy figyelmen kívül hagyja az iskolaőr kérését, felszólítását, nem dönthet úgy, hogy az iskolaőr engedélye nélkül elhagyja a helyszínt. Ebből következően minden olyan garanciális szabálynak érvényesülnie kell, amelyeket a törvény az intézkedésekhez kapcsol.

3. Vizsgáltam a panaszossal szembeni hangnemet és bánásmódot.

A törvényes képviselő sérelmezte, hogy az iskolaőr fenyegető hangnemben kommunikált a panaszossal, továbbá egy alkalommal kirántotta a tollát a szájából, és megütötte.

A Rendőr-főkapitányság által rendelkezésre bocsátott dokumentumok tanúsága szerint az iskolaőr felszólította a panaszost, hogy ne zavarja az órát, ám a panaszos ennek nem tett eleget. Amikor a panaszos tollával úgy tett, mintha cigarettázna, az iskolaőr kivette a tollat a szájából. Ennek során az iskolaőr kényszerrel nem alkalmazott, a panaszossal fizikai kontaktusba nem került. Az iskolaőr – panasz szerinti – „mi még nem találkoztunk az utcán” megjegyzése vonatkozásában ellentmondásos információt tartalmaznak a dokumentumok. Míg az iskolaőr úgy jelentett, hogy ilyen megjegyzést nem tett, addig a családsegítő szolgálat alkalmazottja megerősítette a megjegyzés tényét, ám azt nem tekintette fenyegetőnek vagy félelemkeltőnek.

Az Rtv. 10/C. §-a (3) bekezdésének megfelelően az iskolaőr az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazása során – többek között – a 15-17-§-okban foglaltak szerint kell eljárnia.

Az Rtv. 16. §-ának (4) bekezdése alapvetésként rögzíti, hogy az intézkedés során nem alkalmazható kínzás, kényszervallatás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, az erre vonatkozó utasítást pedig meg kell tagadni.

A fentiekén túl is alapvetésként rögzíti a Gyvt. gyermeki jogokat felsoroló 6. §-ának (5) bekezdése, hogy a gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információk ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. Az e bekezdéshez tartozó indokolás kiemeli, hogy „nem csupán a kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenyegetés, hanem a testi fenyegetés önmagában tilalmazott, vagyis a gyermek nem vethető alá testi és érzelmi

fenyítésnek, fenyegetettségnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódnak, illetve büntetésnek”. A Gyvt. hivatkozott rendelkezése tehát a zéró tolerancia elvét vallja, kimondva a gyermek testi fenyítésének teljes tilalmát.

A fentiek következnek az Egyezmény – különösen – 19. cikkéből és 28. cikkéből is. Az államnak ugyanis minden szükséges módon biztosítania kell a gyermekek védelmét a fizikai és lelki erőszak, a testi fenyítés és fizikai bántalmazás, veszélyeztetés és elhanyagolás minden formájával szemben; amelyhez hozzá tartozik, hogy az iskolákban is kizárólag olyan bánásmód megengedett, ami nem sérti a gyermek emberi méltóságát. Márpedig a gyermeket érő erőszak, testi-lelki fenyítés embertelen, megalázó, minden esetben sérti a gyermek testi integritását és emberi méltóságát. [Ld. részletesen Katonáné Pehr Erika és Herczog Mária (szerk.): A gyermekvédelem nagy kézikönyve. Complex, Budapest, 2011.; Mattenheim Gréta (szerk.): Nagykomentár a gyermekvédelmi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2017.]

A fenti álláspontot közvetíti az ENSZ 8. sz. Gyermekjogi Kommentárja is. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága markánsan amellett foglalt állást, hogy a testi fenyítés semmilyen formában nem fogadható el; egy gyermeket megütni, „megpofozni” vagy „elfenekelni” ugyanúgy jogellenes, mint egy felnőttet. A kommentár fogalomhasználatában a testi fenyítés vagy fizikai bántalmazás minden olyan büntetés, amely során fizikai erőszakot alkalmaznak, és amelynek célja valamilyen mértékű fájdalom vagy kényelmetlenség okozása, bármilyen csekély mértékű is legyen az. Ilyen lehet az ütés (legyen az akár csak egy „pofon”, vagy éppen „fenekelés”), történjen az kézzel vagy eszközzel (pl. korbács, öv, fakanál). E fogalmi körbe tartozik továbbá pl. a rugdosás, a rázás, a dobálás, a karmolás, a csípés, a harapás, a hajhúzás, az égetés vagy forrázás, a különböző dolgok (pl. szappan, csípős fűszer) szájba erőltetése, vagy éppen a gyermek kényelmetlen testhelyzetbe kényszerítése is. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága hangsúlyozta, hogy a testi fenyítés kivétel nélkül megalázó bánásmódnak minősül. Ezen kívül vannak a büntetés más, nem fizikai formái is minősülhetnek kegyetlennek, megalázónak, amelyek szintén összeegyeztethetetlenek az Egyezményvel. Ilyen lehet bármilyen büntetés, amelynek célja, illetve hatása lealacsonyító, megalázó, így pl. a becsmérlés, a bűnbakká tétel, a fenyegetés, a megijesztés vagy a nevetségessé tétel.

A fentieknek megfelelően az iskolaőr bármiféle tanulót fenyítő, retorzív, lealacsonyító vagy nevetségessé tevő megnyilvánulása a gyermek méltóságát érintő visszásságot eredményez, függetlenül annak intenzitásától, illetve attól, hogy az érintett gyermek a fenyítés eredményeként elszenved-e fizikai sérülést vagy sem.

Itt fontos hangsúlyozni, hogy az Rtv. szerint kényszerítő eszköznek nem minősülő, felhatalmazáson túli fizikai erőszak rendőrségi panaszeljáráásban való vizsgálatára kizárólag abban az esetben van lehetőség, ha az konkrét Rtv. szerinti intézkedéshez kapcsolódik; azzal, hogy annak tényállásszerűsége nem vizsgálható, konkrét jogi minősége nem értékelhető.

Ha panaszban foglaltak megfelelnek a valóságnak, azaz az iskolaőr valóban – fenyegető és félelemkeltő módon – arra utalt, hogy a panaszos bajba kerülne, ha összefutna vele az utcán; az iskolaőr – figyelemmel a fentiekre – sértette a panaszos gyermeki jogait és emberi méltóságát. Továbbá, ha az iskolaőr fenyítő, illetve retorzív módon kirántotta a panaszos szájából a tollat, majd megütötte, az egyértelműen tiltott testi fenyítésnek minősül, amely – figyelemmel a fentiekre – markánsan sértette a panaszos gyermeki jogait és emberi méltóságát.

A panaszos és a rendőrség álláspontja között részben ellentmondás feszül. Az iskolaőr ugyan elismerte, hogy kivette a tollat a panaszos szájából, ugyanakkor tagadta, hogy bármilyen fizikai kontaktusba került volna a panaszossal. Azt is tagadta továbbá, hogy reagált volna a panaszos

kijelentésére. Utóbbi kapcsán ugyanakkor a családsegítő szolgálat alkalmazottja megerősítette, hogy az iskolaőr részéről elhangzott a panasz szerinti megjegyzés, azonban az nem volt fenyegető vagy félelemkeltő.

A toll panaszos szájából való kivétele már önmagában visszásságot eredményezett, hiszen az iskolaőrnek – ld. a jelentés előző pontjában foglaltakat – nem volt jogalapja a panaszossal szembeni fellépésre. A tekintetben azonban, hogy mindez milyen módon történt, milyen mértékben volt fenyegető, illetve retorzív jellegű, a rendelkezésre álló információk alapján a tényállást tisztázni nem lehet, így e tekintetben nem áll módomban állást foglalni.

Szintén nem tisztázható a panaszos megütésére vonatkozó sérelem kérdése, mivel a panaszos és a rendőrség álláspontja közötti ellentmondást a rendelkezésre álló információk alapján feloldani nem lehet, így e tekintetben nem áll módomban állást foglalni.

Fontos hangsúlyozni, hogy az iskolaőr – funkciójából és a vonatkozó normatív rendből következően – nem vehet részt a diákok pusztá fegyelmezésében. Ha ezt megteszi, beavatkozása szükségképpen önkényesnek és egyúttal fenyegető jellegűnek minősül (függetlenül annak módjától és mértékétől), amely mindenképpen sérti a gyermek mindenek felett álló érdekét.

Intézkedési javaslataim az országos rendőrfőkapitány részére

A jelentésben feltárt visszásság jövőbeni megelőzése érdekében – az Abjt. 31. §-a (1) bekezdésének és az Rtv. 92. §-a (1) bekezdésének megfelelően – felkérem az Országos Rendőrfőkapitányság vezetőjét, hogy e jelentés ismertetésével hívja fel az érintett szolgálati állomány figyelmét arra, hogy az iskolaőr nem az iskola fegyelmezési eszköze, célja az iskolai közösség biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése, illetve az azokkal szembeni fellépés. Ennek megfelelően az iskolaőr nem vehet részt a diákok pusztá fegyelmezésében. Ha nem merül fel valamilyen formában támadó jellegű, és ezáltal erőszakosnak minősülő cselekmény; illetve – akár konkrét cselekmény hiányában is – önveszélyes állapot; vagy személyeket, illetve anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet; továbbá az érintett rendőrség kikerkezéséig való visszatartásának szüksége sem merül fel, az iskolaőrnek nincs törvényes lehetősége – a tényállás tisztázásán és a szükséges felvilágosítás megadásán túl – intézkedést kezdeményezni.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

